

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ЗАСОБИ ПОЛІТИЧНО КОРЕКТНОГО МОВЛЕННЯ ДЛЯ ВИРАЖЕННЯ НЕЗГОДИ

Існує думка, що політкоректність була актуальною у 80-ті та 90-ті роки ХХ століття [2], а зараз це явище перестало бути важливим об'єктом вивчення. Можливо, про цей феномен стали менше говорити, тому що сам термін набув трохи іронічного і навіть негативного значення через те, що в деяких суспільствах це явище доходить до абсурду.

Насправді ж політкоректність постійно здійснюється на практиці і найбільше своє поширення вона набула саме зараз, коли через активні процеси міграції люди різних національностей та традицій змушені жити на одній території і тільки толерантність та терпимість у висловлюваннях та вчинках може забезпечити мирне співіснування. Зараз світ прагне максимального зрівнювання прав усіх людей, незалежно від кольору шкіри, статі, належності до тих чи інших меншин чи релігійних конфесій.

Явище політкоректності – багатоаспектне і може мати велику кількість дефініцій. Наразі, існують два головних підходи до інтерпретації цього феномена:

– мовна (лінгвістична) інтерпретація політичної коректності, що полягає в дослідженні старих і пошуку нових засобів мовного вираження і коригуванні мовного коду;

– культурно-поведінкова інтерпретація, тісно пов'язана з ідеологією толерантності, яка є необхідною в різних сферах людської діяльності [2: 120].

Явище політичної коректності та пов'язані з нею дослідження головних комунікативних механізмів регулювання відносин між людьми вже тривалий час стоїть у центрі уваги вчених-лінгвістів. Одним із таких механізмів є мовленнєвий акт незгоди. Мовленнєвий акт незгоди – це один із видів мовленнєвих актів негативної реакції, що поєднує всі види негативних реакцій: заперечення, судження, вираження невдоволення, несхвалення [4: 8].

Мовленнєвий акт незгоди – це інформативне, імперативне чи оціночне висловлювання, що має у мові певне втілення за допомогою різних засобів висловлювання [3: 117]. Використання цих засобів у конкретному епізоді спілкування залежить від намірів того, хто говорить, від характеру репліки-стимулу, від особливостей мовної ситуації.

Відмітимо, що незгода ділиться багатьма лінгвістами на:

- 1) незгоду з думкою;
- 2) незгоду у відповідь спонукання співрозмовника до дії;

3) незгоду у відповідь на прохання про дозвіл (або, інакше кажучи, у відповідь на мовленнєвий акт, в якому той, хто говорить, пропонує виконати якусь дію сам).

Мовленнєвий акт незгоди в певній ситуації залежно від способу і форми вираження може належати до будь-якого з п'яти класів (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Головні класи мовленнєвого акту незгоди [1]

№ п/п	Клас	Опис
1	Репрезентативи	Висловлювання, направлені на те, щоб зафіксувати відповідальність мовця за повідомлення, за істинність судження
2	Директиви, чия іллокутивна направленість	Полягає в прагненні мовця домогтися того, щоб слухач щось вчинив
3	Комісиви – іллокутивні акти	Направлені на те, щоб змусити вже не на слухача, а мовця здійснити певну майбутню дію або дотримуватися певної лінії поведінки
4	Експресиви	Їх іллокутивна мета – висловити психологічний стан, що задається умовою щирості відносно стану речей
5	Декларативи	Мовленнєві акти, результатом яких є здійснення справ, представлених в їх пропозиційному зміст

Мовленнєвий акт незгоди об'єднує всі види негативної реакції: спростування, заперечення, осуд, висловлення невдоволення, несхвалення. При комплексному дослідженні мовленнєвого акту незгоди до уваги беруться певні чинники (рис.1.1).

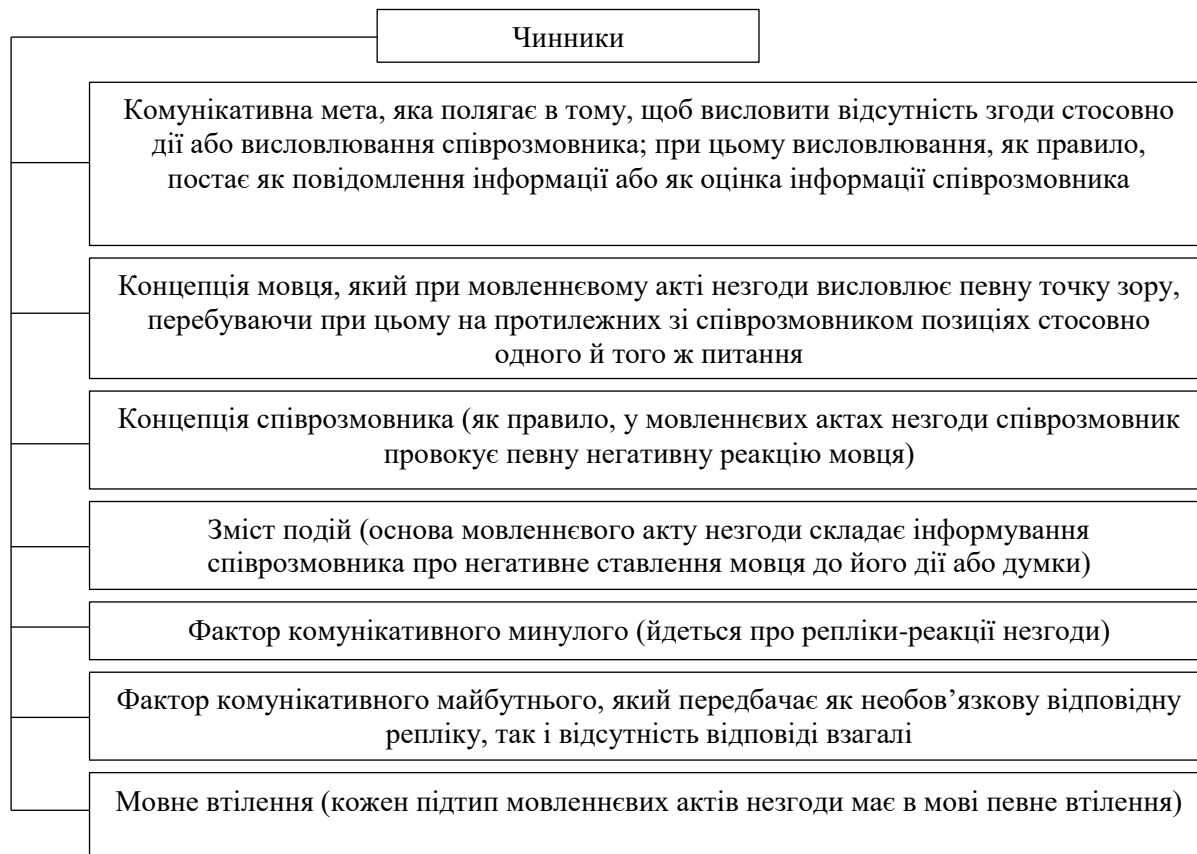


Рис.1.1. Головні чинники, що впливають на мовленнєві акти незгоди [5]

Стосовно граматичних засобів вираження незгоди, варто зазначити, що це є об'єднані в речення моделі та структури, за допомогою яких мовець у процесі комунікації висловлює свою незгоду щодо якої-небудь ситуації спілкування. Найпоширенішими у вживанні є граматичні форми: «*do not!*», «*can not*», «*is not*», «*would not*», «*should not*», «*cannot agree with*» тощо.

До лексичних засобів вираження незгоди відносять наступні лексичні одиниці і моделі: «*Nonsense!*»; «*Rubbish!*»; «*You are crazy!*»; «*You must be kidding!*»; «*hardly*»; «*impossible*»; «*sorry but*».

Наведемо декілька прикладів вираження незгоди граматичними та лексичними засобами у процесі спілкування.

Незгода передбачає негативну реакцію на слова адресанта чи несхвалення його слів. Прикладом цього можуть бути наступні мовленнєві акти:

«*No, I disagree. I don't think this is a good idea.*»

«*I think it is wonderful!*» «*I would hardly call it that.*»

«*What if we take with us?*» «*Impossible!*».

«*We need to call Interpol. Immediately.*» «*Absolutely not.*».

Отже, підсумовуючи усе вище викладене, варто підкреслити, що поняття мовленнєвого акту незгоди посідає чільне місце в сучасній комунікативно зорієнтованій лінгвістиці. Мовленнєвий акт незгоди є складним, і досі не остаточно вивченим явищем.

У процесі комунікації він виражає негативне ставлення до дії, висловлювання чи поведінки співрозмовника, має певний набір лексичних та граматичних засобів вираження, використання яких у конкретній ситуації залежить від особливостей мовленнєвої ситуації.

Список використаних джерел та літератури

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2009. 344 с.
2. Завадська О. Особливості розвитку і функціонування лінгвопрагматичної стратегії політкоректності на пострадянському інформаційному просторі. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Мовознавство»*, 2010. № 11. Вип. 16. С. 119–123
3. Марченко Д. І. Лексико-граматичні засоби реалізації мовленнєвого акту згоди / незгоди в англомовному художньому дискурсі. *Studia Philologica : зб. студент. наук. пр.* Рівне : РДГУ, 2018. Вип. 2. С.117–124.
4. Рудик І. М. Комунікативно-прагматичні типи висловлювань зі значенням згоди/незгоди в сучасній англійській мові: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04. Харківський національний ун-т. ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2000. 20 с.
5. Семенюк О. В., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації. Навчальний посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2010. 238 с.